

VEU EN OFF

## EL PARE BATLLORI

IGNASI RIERA

**M**arta Pessarrodona, com a responsable de la Comissió Internacional de la Cultura Catalana, podria parlar d'aquell Miquel Batllori cosmopolita i savi, capaç d'expressar-se amb elegància inhabitual en moltes llengües, modernes i antigues. M'agrada, però, evocar la figura del jesuïta que va viure de joveníssim l'exili forçat de la Companyia de Jesús, que va fer de professor al col·legi mallorquí de Montsió als anys 40 i que va ser molts anys responsable de l'*Archivum Historicum Societatis Iesu* i

professor de la Universitat Gregoriana. D'un pare Batllori que ja als anys 40, invitat a coordinar simpòsiums internacionals sobre la figura de Balmes, feia ús de moltíssimes llengües, llevat del català, perquè el català resultava, aleshores, llengua prohibida a Vic. Més encara: avui,

que és dia d'homenatge de totes les universitats dels Països Catalans a l'historiador Miquel Batllori, vull recordar la figura d'un altre jesuïta-poeta: Joan B. Bertran, que era com l'agenda de Miquel Batllori a Barcelona, poeta en castellà i traductor, però també prosista excel-

lent en català –*Del meu poble encara, memòries delicioses, prologades per Marià Manent-* i per qui el pare Batllori era com el germà gran, entranyable, el veritable *dimidium animae meae*. Vaig tenir la sort de treballar a les ordres del pare Batllori, per desgràcia massa poc temps: era tan clar i rigorós com educat, amable, irònic, disposat tothora a cobrir les misèries del seu ajudant ocasional. Tot un senyor-senyor, no solament de la Companyia de Jesús, sinó també de moltes altres companyies, qui sap si més manyagues.

# Batllori 'honoris causa'

Cristina GATELL / Glòria SOLER

**D**ir quelcom de nou sobre el pare Batllori és tasca difícil. Sovint aquells que el coneixem coincidim a destacar els mateixos trets de la seva personalitat humana i intel·lectual. La primera impressió que transmet és la d'un home cordial i elegant, amb un *savoir faire* del que ja no en queda, sense que això indiqui cap voluntat apriorística d'anocaratge en les formes del passat. La seva distinció és innata i espontània. Vesteix sòbriament, amb vestit fosc, barret i bastó, i ja ho feia així quan la majoria dels clergues encara empraven sotana. La seva parla és càlida i afable, malgrat que quan entra en matèria erudita la velocitat del seu discurs esdevé vertiginosa, reflex de l'impetu amb què el seu pensament empeny les paraules. Intel·lectualment, Miquel Batllori és un humanista, un home de lletres en el sentit més ampli i més clàssic d'aquest mot. Un balanç de la seva obra abraça temàtiques ben diverses, que van des de Ramon Llull fins al cardenal Vidal i Barraquer, passant pel llinatge dels Borja o pel procés d'independència Ilatinoamericana. Els vint volums de què constarà la seva obra completa són testimoni d'aquesta amplitud intel·lectual. Batllori és indubtablement un home savi, malgrat que a ell no li agradi aquest qualificatiu i s'avingui més a identificar-se com un estudiós, un *scholar*.

Les seves qualitats humanes i intel·lectuals s'han anat forjant al llarg d'una ja molt fecunda trajectòria vital. Va néixer l'any 1909, fill d'una refinada família barcelonina que li va transmetre una cultura humanística, el gust per la lectura i l'art, la rectitud moral i un profund sentiment religiós. Alumne de la Universitat de Barcelona durant la dictadura de Primo de Rivera, va participar en la vida cultural i política de la Barcelona dels anys 20. En tres anys va licenciar-se en dues carreres, Filosofia i Lletres i Dret, i va gaudir del mestratge de Jordi Rubió, Pere Bosch i Gimpera i Antoni de la Torre. Aquell breu espai de temps resultaria decisiu per refermar la seva catalanitat, que esdevindria sempre més el marc refe-

rencial de la seva obra i del seu compromís intel·lectual.

Cap al 1928 va prendre una decisió inesperada pels qui l'envoltaven: l'ingrés a la Companyia de Jesús. En els anys de la seva formació com a sacerdot a Gandia i a Viveruel, va topar amb la intolerància i el reaccionarisme de l'ambient religiós espanyol d'aquells moments. Sovint la seva "punyent actitud crítica" va despertar els recels dels seus superiors, però el seu tarannà liberal es mantingué ferm malgrat l'adversitat de les circumstàncies polítiques (República i Guerra Civil), i va esdevenir

seva projecció a Europa, i també la cultura del set-cents. Promiscuar temàtiques i períodes diversos serà un altre dels elements que donaran a la seva obra l'amplitud humanística que la singularitzava, dins un món universitari on la recerca tendeix cada cop més a l'especialització i la compartimentació.

El retorn de Miquel Batllori a l'Espanya de la postguerra el portà a Mallorca per decisió dels seus superiors, recellos del tarannà liberal, catalanista i incompliant del jove sacerdot, que aconsellava d'allunyar-lo de Barcelona. De la seva estada a l'Illa, en destaca la

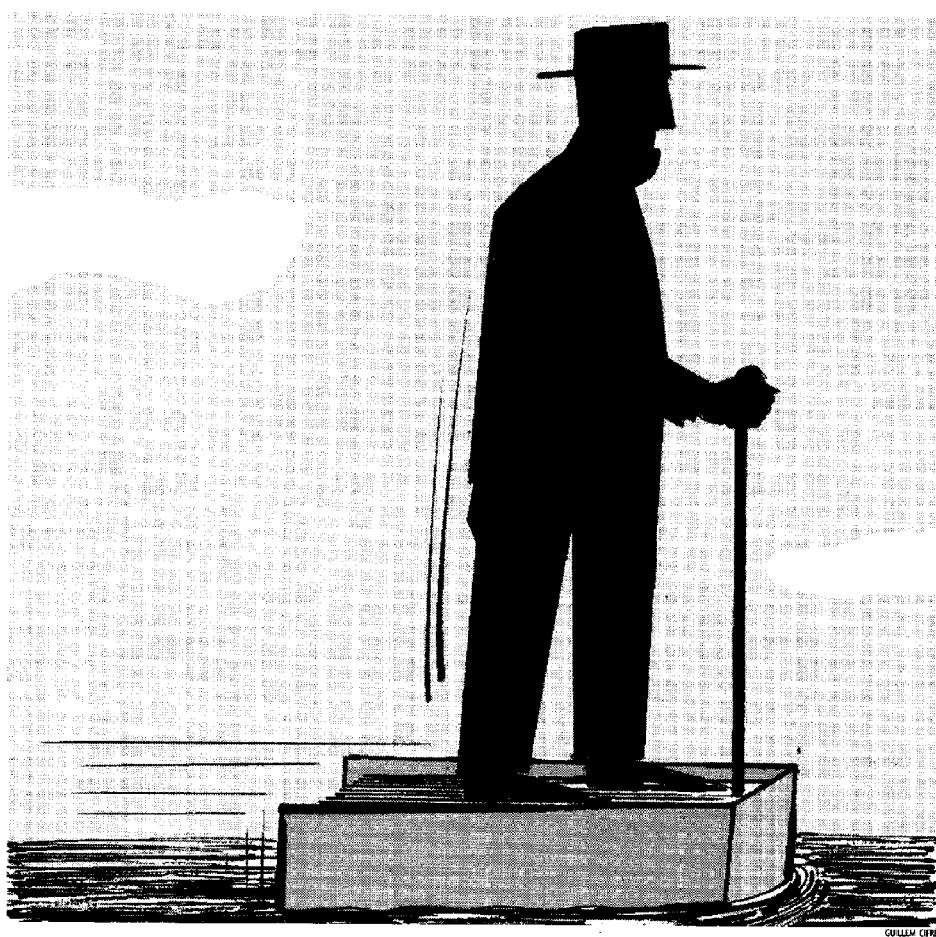
sar Gracián, els jesuïtes a Amèrica i la independència de l'Amèrica Llatina, la família Borja, sant Ignasi, les relacions Església-Estat durant la Segona República...

Vinculat estretament al món jesuític romà com a professor de la Pontifícia Universitat Gregoriana i com a director durant molt anys de la revista *Archivum Historicum Societatis Iesu*, participà del món cultural italià i de la proximitat vaticana. En aquells temps se sentia com un exiliat diferent, que podia sovintejar els viatges a Catalunya, València i les Illes Balears i mantenir vius els seus vincles culturals i personals amb la gent del país. Van ser els anys de la seva ingent producció intel·lectual i de la seva estreta vinculació amb el món historiogràfic d'arreu. La seva constant participació en congressos com a membre del Comitè Internacional de Ciències Històriques el féu també viatjar freqüentment per Europa i Llatinoamèrica.

La primavera del 1997, Miquel Batllori retorna definitivament a Barcelona i s'inicia una etapa en què han sovintejat els homenatges, el reconeixement i els premis, que accepta amb resignació, però també amb la complaença i la gratitud de sentir-se reconegut pel seu país i la seva gent. Avui, a la basílica de Santa Maria del Mar, totes les universitats d'àmbit català (Catalunya, País Valencià i les Illes Balears) celebren la investidura conjunta del pare Batllori com a doctor honoris causa. Aquest acte d'unanimitat acadèmica és un fet veritablement insòlit que s'adreça a un personatge també francament excepcional. La seva per-

severança en l'estudi de la cultura catalana en el seu sentit més ampli i la seva voluntat de refermar els vincles que uneixen els països de l'antiga Corona d'Aragó justifiquen plenament aquest reconeixement de les universitats vinculades a la tradició d'una llengua i d'una cultura, la mateixa de Ramon Llull, dels Borja, d'Arnau de Vilanova i de Ramon de Penyafort.

• CRISTINA GATELL I GLÒRIA SOLER. HISTORIADORES I COAUTORES DEL Llibre 'Miquel Batllori. Records de quasi un segle' (QUADERNS CREMA, BARCELONA 2000)



un dels trets més constants de la seva personalitat. La dissolució de la Companyia de Jesús per les autoritats republicanes el dugué a Itàlia, on inicià un camí de recerca que el portà a resseguir les petjades de Ramon Llull, de Ramon de Penyafort i d'Arnau de Vilanova a les biblioteques i els arxius italians, al mateix temps que reunia documentació per a l'estudi dels jesuïtes catalans expulsats el segle XVIII. Aquests primers treballs van ser el portal d'entrada a unes llínies d'estudi que ja no abandonaria: la cultura medieval catalana i la

seva aproximació a l'obra de Ramon Llull, un dels seus grans àmbits de recerca, el seu contacte amb "la vera cultura autòctona" i el seu enamorament de la bella parla mallorquina, de la qual adoptarà modismes i prendrà alguns accents propis. A Itàlia de nou, el 1947, s'installà a Roma, on la seva vida entrà en un període de maduresa personal i intel·lectual, i des d'on la seva obra assolirà una projecció internacional. En el període romà va ampliar les recerques anteriori i va iniciar-ne de noves: els estudis sobre el jesuïta aragonès Balta-

# Quan les campanes de Barcelona repiquin en homenatge al savi jesuïta Miquel Batllori per als lectors corrents

MARTA PESSARRODONA

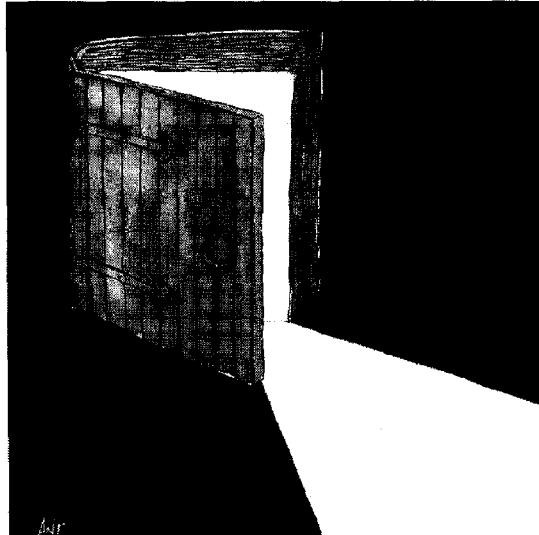
**M**ai no oblidaré la meva primera vegada a l'autèntica Barcelona. És a dir, a Zuric. Era un capvespre per a mi vacilant, perquè acabava de sortir d'un hospital vallesà després de perdre, gairebé, un ull (de fet, anava de Princesa d'Èboli o de l'estimat Tisner, darrera època), amb un braç que no podia alçar (i que em feia temer la clausura de la meva activitat temística) i uns mareigs en ficar-me al llit (les cervicals a la misèria) que aconsellaven, més aviat, romandre a caseta. A Zuric, però, aquell capvespre, tan bon punt arribada i assabentada d'on era el cementiri de Fluntern (Joyce), tot em va canviar: sonaven les campanes. Unes campanes joies ben distintes a aquelles que sabem (o sabíem, quan tocaven més les campanes als nostres pobles i ciutats) per a qui toquen, com tan bé ens va ensenyar John Donne, i va parafrasejar Hemingway per a un títol novel·lístic. Zuric, o el triomf del liberalisme del segle dinou, el discret encant de la burgesia, com a Barcelona, però més, perquè hi trepitgem asfalt damunt de diners i, amb cinc-cents mil habitants, Zuric dobla Barcelona en nombre de museus, per exemple. Barcelona, em diuen, precisament avui, quan estaré viatjant cap al nord enllà, molt més enllà de Zuric, sembla que farà sonar les seves campanes, totes, per un gran esdeveniment: l'homenatge que no sé quantes universitats de la Corona d'Aragó retran al pare Miquel Batllori. Em sap greu, molt de greu, perdre'm-ho, encara que sigui per les terres de les *Maduixes boscanyes* d'Ingmar Bergman, perdre'm el gloriós moment en què Barcelona em podria semblar Zuric o, per fer-ho més d'acord amb la meva destinació, Lund o Göteborg o Uppsala o la Malmö de la meva destinació. Mai no hi haurà cap més bon motiu que el d'avui per fer sonar alegres

unes campanes que generalment no souen.

Miquel Batllori, el pare Batllori, és un luxe, anava dir, per a Catalunya. No, és un luxe per a la Corona d'Aragó o, si volem, per a aquell concepte màrtir a mans de la soi-disant democràcia actual: els Països Catalans. No, tampoc: el pare Batllori és un luxe europeu, un luxe mundial de saber serè, gens pedant, que ell mateix explica amb la senzillesa que suposa dir que sempre ha viscut prop de bones biblioteques, com l'actual, la del Centre Borja, al cor del Vallès. Tant que, sovint, faig una equació estranya i no pas recordant la seva condició d'homenatge d'Església. És la següent: si, com diu Borges, i repeteixo sovint, la Bíblia no és un llibre, ans una història de la literatura, l'obra del pare Batllori no és l'obra d'una persona, ans una història viva de la cultura. Per adobar-ho, sense oblidar mai la inflexió catalana, perquè, encara que ens resulti rar (si més no, a mi m'en resulta), l'home, l'estudiós, el savi sense pedanteria, mai no ho oblidà.

Per altra banda, la persona que hi ha al darrere de l'autor, com tan bé ens la van apropar Cristina Gatell i Glòria Soler en el delitos volum *Records de quasi un segle* (Quaderns Crema, 2001), no és gens gasiva de la seva pròpia persona, no s'aixopluga mai en el "tinc una feina per acabar", per exemple, que és la divisa de tants mediocres l'obra dels quals ens podrien ben bé estalviar. Així ens el podem trobar, el pare Batllori (els mediocres, per dissot, a vegades, també), al Parlament de Catalunya el dia 11 de Setembre, o a

la primera fila de l'Institut Britànic una primavera de 1999, per escoltar Doris Lessing, o, en document, sopant al costat de Maria Aurèlia Capmany. En el cas Lessing, la seva explicació va ser ben senzilla: el dia anterior, el de la concessió del Premi Catalunya a la gran escriptora, una Acadèmia (ja no recordo quina de les moltes a les quals pertany) havia celebrat sessió i, com a acadèmic, hi havia hagut d'assistir i, naturalment,



ANTHONY GARNER

s'havia perdut reaqueell acte, la concessió d'aquell premi (no cal dir que els vaig presentar amb gran il·lusió). Que el pare Batllori sigui membre numerari de més d'una acadèmia és una simple justícia, i no tan sols poètica, perquè és autor d' "obra tan copiosa y sazonada", com deia Don Gregorio Marañón en donar-li entrada a la Real Academia de la Història de Madrid, en una data tan llunyana com el 8 de juny de 1958,

discurs reproduït en un llibre, que m'estimo i rellegeixo especialment, de títol eloquent, *Vuit segle de cultura catalana a Europa* (Edicions 62, 1983).

A la persona, insisteixo, tan generosa amb el seu temps i a favor nostre, no li ha caigut mai cap anell per inaugurar un simposi d'auditori corrent, com va fer any rere any, quan va existir la Comissió Internacional per a la Diffusió de la Cultura Catalana, del departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, i n'organitzava la trobada anual. Sempre l'obria una taula on figuraven, entre d'altres, el pare Batllori i el filòsof José Luis Aranguren, persona de tan bon recordar. No cal ni dir que, després d'un català universal i d'un gran amic de Catalunya, tot anava bé, i tots plegats aconseguíem un bon passaport internacional, enfront de més d'un premi Nobel de literatura. Com tampoc li ha caigut cap anell explicant a un auditori barceloní, a la Residència d'Investigadors, *La dona en l'ambient renaixentista dels Borja* (2000), o, en el mateix docte indret, però per a un públic tan corrent com vostè o com jo, estimat/da lector/a, la relació de Jaume Vicens Vives amb els *Annals d'Història* (2001), una relació, a més a més, commovedora per l'amistat que aquests dos grans catalans van mantenir i és palea en l'obra abans esmentada, *Records de quasi un segle*, o en el volum de la seva obra *Galeria de personatges*, avui part de la seva obra completa, emblemàticament publicada (Edicions 3i4) a la València d'Eliseu Climent, no pas de Zalpiana i Rita Barberà.

Certament, i molt egoístament, lamento no ser a casa avui (cosa que no lamento, generalment, mai) quan sonaran campanes, voleïran banderes i Barcelona semblarà una ciutat tan universitària com la Lund bergmaniana que tindrà a prop. M'acompanyarà, això sí, el Costa i Llobera que tant estimo, passat pel sedàs de Miquel Batllori, en el volum XVI de les seves *Obres Completes*, i, d'alguna manera, com a lectora corrent encara podré sentir el so de campanes nostrades. Les justes, les joioses.

REPORTATGE



# El príncep de la ironia

**Miquel Batllori serà investit avui, a la basílica de Santa Maria del Mar, doctor 'honoris causa' per 11 universitats** ■ **També se li retrà homenatge per l'aparició del primer volum del 'Diplomatari Borja'**

ARTURO SAN AGUSTÍN  
BARCELONA

Entren la primavera i els ocells del poeta per la seva finestra; aquesta primavera que ja no pot passejar-la sol per culpa de l'osteomielitis.

L'historiador i jesuïta barceloní Miquel Batllori Munné té 92 anys i encara hi habita el falcó -la balma més ràpida- en la seva mirada de fill ben pentinat; mirada de nen burgès nascut a la plaça de Catalunya i crescut entre el *Titanic*, el tifus, les cambreres amb uniforme i una esferoida figura del sant Martí, lloat sigui, amb la capa i l'espassa. Sembla que, en aquella infància de panet de Viena, quan passava amb la seva germana bessona davant la imatge del sant, lloat s'gui, s'agafaven de la mà per donar-se valor mútuament.

Del seu pare diu que era egocèntric. De la mare, cubana, que era afectuosa, abnegada i que en la seva targeta s'hi llegia: «Dia de visita: tercer dissabte del mes.»

## Acte solemne

Quan se li parla de l'acte solemne d'avui a Santa Maria del Mar, en què se l'investirà doctor *honoris causa* per 11 universitats i se li homenatjarà per l'aparició del primer volum del *Diplomatari Borja*, a aquest jesuïta estudiós (no li agrada que li diguin savi) se li posa cara de cosí germà de Billy Wilder. «Si hagués viscut aquí aquest mig segle que valg ser a Roma -del 1947 al 1997- segurament no em farien un homenatge així. Tindria força-sament alguns enemics. Com que he viscut sempre fora no tinc enemics. Roma és una assignatura».

La ploma Parker, Ramon Llull, l'Institut Històric de la Companyia de Jesús, la Pontificia Universitat Gregoriana de Roma i també una ironia amb barret. «Per poder viure en aquells anys 20, quan va esclarir la república i el món clerical es va encongrir, i es va fer més reaccionari, la ironia transcedental em va ajudar molt. Sense ella, jo, que sempre he tingut un tarrà liberal, no hauria pogut viure ni la fe ni la vida».

Iberoamèrica, Baltasar Gracián i els Borja o Borgia, que van ser Papes, fills de Papa, ducs i fins i tot jesuites. «A mi, els Borja no m'han fascinat. Jo parlarà d'interès i admiració. I dic que no m'han fascinat perquè tenen un costat tan fosc o negre que gairebé impedeix veure'n l'altre costat».

El mètode d'ensenyament adoptat per Miquel Batllori és l'agnosticisme històric, perquè, segons ell, sempre apareix algun document que modifica la visió que es té d'un determinat fet. «En la vida també



► Estudiós, no savi ▷ Miquel Batllori, la setmana passada.

AQUESTA FOTO: CARBONELL

## ► 50 ANYS A ROMA

«Si sempre hagués viscut aquí no em farien aquest homenatge»

## ► ELS BORJA

«No m'han fascinat. Jo parlarà d'interès i admiració»

## ► HOME DE PLOMA

«La informàtica ha estat el verdader fracàs de la meva vida»

s'ha d'actuar així. A mi em fan molta pena les persones que viuen de certeses».

Miquel Batllori, que ha practicat el tennis i la caça menor, ocupa actualment una habitació escassa, però potser suficient. Habitació de llibres, papers i carpetes. Habitació de jesuïta sorprès sense corbata, però amb el mocador de la coqueteria ben posat a la butxaca superior d'aquesta jaqueta d'estiu que es va comprar al seu dia per viatjar a Grècia. És a dir, que a aquest poliglot que domina sis idiomes i també sap contestar en portuguès, provençal, grec clàssic i alemany, sempre li emergeix un príncep de l'Eixample quan s'asseu en una butaca. «La informàtica ha estat el verdader fracàs de la meva vida».

Un s'imagina a Gandia aquest exquisit analista d'esqueles. Se l'imagina transcorrent per algun dels passadissos de l'antic palau ducal de Sant Francesc de Borja. Quan deia a Verdaguer, perquè als poetes no se'ls recita, se'ls diu. «El que jo feia era recordar-lo. Verdaguer té coses molt bones, però, com tots els grans poetes, va escriure molt. La millor manera de perdre l'admiració pels poetes o els escriptors és llegir

les seves obres completes. Amb els artistes i els seus museus monogràfics passa el mateix. Jo havia estat un gran admirador de Rodin i quan vaig anar al seu museu de París vaig entendre que mai més havia de visitar un museu monogràfic».

## Dots de comandament

A l'abandonar la seva habitació escassa, mentre avancem per un passadís molt diferent del de Gandia, un passadís transitat per algunes ombres educades que ahir van ser, sens dubte, intel·ligència iluminosa, un pensa en aquell altre príncep, sicilià ell, donat a l'astronomia i també a l'escopeta. No és difícil imaginarse Don Fabrizio amb el seu fidel ell Bendito dialogant amb aquest jesuïta que sap manar i que mai abixa la guàrdia, potser perquè no ha tingut gaire sort amb algun periodista.

A la seva targeta de visita s'hi llegeix el següent: «Miquel Batllori, S.I. Reial Acadèmia de Bones Lletres. Institut d'Estudis Catalans.» ■



► Alexandre VI, un dels Borja.

Més informació a la pàgina 93

ESPECIAL

# El 33 retransmet avui l'acte d'investidura de Miquel Batllori

L'humanista rep el reconeixement de les universitats catalanes

EL PERIÓDICO  
BARCELONA

→ L'historiador i jesuïta Miquel Batllori és, als seus 92 anys, un dels humanistes més importants de Catalunya. El 33 ofereix avui, en transmissió íntegra i en diferit, l'acte d'investidura del pare Batllori com a doctor *honoris causa* pel conjunt de les 17 universitats que hi ha disseminades pels territoris de parla catalana.

La cerimònia, que se celebra poques hores abans de l'emissió d'aquest especial, es portarà a terme a la basílica de Santa Maria del Mar i, a més de les universitats, ha estat organitzada per l'Institut International d'Estudis Borgians.

La cobertura de Televisió de Catalunya (TVC) està dividida en dues parts. El *Telenotícies vespre* (21.00 hores) farà una connexió en directe amb l'acte acadèmic. Posteriorment, El 33 oferirà l'homenatge en diferit.

El reconeixement s'iniciarà amb la *laudatio*, a càrrec de Martí de Riquer, amic de l'homenatjat i catedràtic de Filologia Romànica de la Universitat de Barcelona. Després de la investidura, el pare Batllori pronunciarà la lliçó magistral.

Per donar més solemnitat a la cerimònia també hi intervindran Salvador Ordóñez, rector de la Universitat d'Alacant i president de l'Institut Joan Lluís Vives, que parlarà en re-



► Miquel Batllori, ahir, a Barcelona.

FERRAN NADEU

presentació dels estaments universitaris; Miquel Navarro, de la Facultat de Teologia de València, que glosarà els treballs de l'humanista sobre la família Borja; i els alcaldes de Barcelona, Gandia i Xàtiva, que parlaran en representació de les seves ciutats. També hi haurà parlaments

del cardenal arquebisbe de Barcelona, Ricard Maria Carles, i del president de la Generalitat, Jordi Pujol. La comentarista de l'acte serà la periodista Fina Brunet. ◉

**Homenatge al... El 33, 23.50**

**Es preveu que el projecte d'aplegar la documentació sobre la família s'allargui fins més enllà del 2027.**



El pare Batllori i Eliseu Climent mostren l'arbre genealògic dels Borja

ROBERT PANO

## Miquel Batllori: "En els Borja sempre hi ha blanc i negre, roig i rosa"

Ada Castells  
BARCELONA

**L'erudit Miquel Batllori presenta el primer volum del 'Diplomatari Borja', una obra magna d'una cinquantena de toms que aplegaran tota la documentació d'aquesta controvertida família de papes, polítics i comerciants.**

**E**l pare Batllori, de 92 anys, utilitzava ahir una frase de Ciceró declamada en llatí per il·lustrar la magnitud de l'obra que presenta: "El vell que planta un arbre, sap que els fruits són per als segles futurs". Ahir a l'Institut d'Estudis Catalans, l'erudit Miquel Batllori i l'editor de 314, Eliseu Climent, presentaven la primera arrel d'aquest arbre, que en una trentena d'anys ha de créixer prou per aplegar tota la documentació existent sobre la família Borja.

La tasca és ingent perquè aquesta documentació, majoritàriament inèdita, està dispera en una cinquantena d'arxius. Hi ha, però, una part del camí feta gràcies a l'inves-

tigador Lluís Cerveró (1902-1983), que ja va elaborar 200.000 fitxes sobre la família, que són a l'Arxiu del Regne de València. Per Climent, el que seria ideal és que "vint persones es possessin a treballar full time en l'elaboració d'aquest projecte, però com que no tenim cap Estat al darrere, això no pot ser". Per contra, al darrere hi ha l'Institut International d'Estudis Borgians, creat amb aquesta finalitat i que avui signarà un conveni amb l'Arxiu Segret Vaticano i la Fundació Winterthur per comprar una còpia de la documentació que hi ha al Vaticà relativa als papes Borja: Calixt III i Alexandre VI. Aquesta documentació serà dipositzada a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Segons l'editor Eliseu Climent, "l'església romana ha estat oberta al projecte del Diplomatari". Batllori afegeix que són més reticents a donar documents moderns que podrien vincular Pius XI amb Hitler i Mussolini, per exemple, que no pas a facilitar documents històrics, tot i que també recorda que "l'arxiu del Vaticà no és secret des del 1922".

### Una família d'interès

Climent il·lustrava ahir el gran interès que encara desperta una família que, com a últim fruit, ha donat l'ex-president de l'Ecuador Rodrigo Borja, actual líder opositor del país: "Només l'any passat ja es van organitzar vuit congressos sobre la família a Itàlia i hi ha tres mil volums publicats a

diversos països, com Alemanya, el Japó i els Estats Units".

Climent comenta que amb aquest volum del Diplomatari Borja s'han "trençat els esquemes dels diplomataris tradicionals, ja que hi ha molts estudis introductoris de l'època i de la família. Per exemple, sobre els seus orígens a Lleida, on Vicent Ferrer va preure que, quan Alfons de Borja fos papa, el canonitzaria". La profecia es va complir quan Alfons va ser Calixt III i va convertir Vicent en sant Vicent Ferrer.

Una altra transgressió d'aquesta edició és haver afegit imatges en un disseny elaborat per Enric Satué, que ha volgut "conciliar tradició i modernitat", segons explicava

ahir el mateix dissenyador. Satué també ha tingut la idea de recuperar expressament un tipus de lletra lligat a la família i ha elaborat un arbre genealògic, com un pòster, que ordena el garbuix de Borjes que hi ha per tot el món.

En un primer moment, explicava ahir Batllori, el projecte havia de comprendre dos únics volums amb "la genealogia social i nobiliària". Però a causa de la nombrosa documentació, al final es preveu que en total se'n editaran una cinquantena i que es trigarà "no menys de 25 anys" a acabar-los, segons Climent.

### Crims i amor

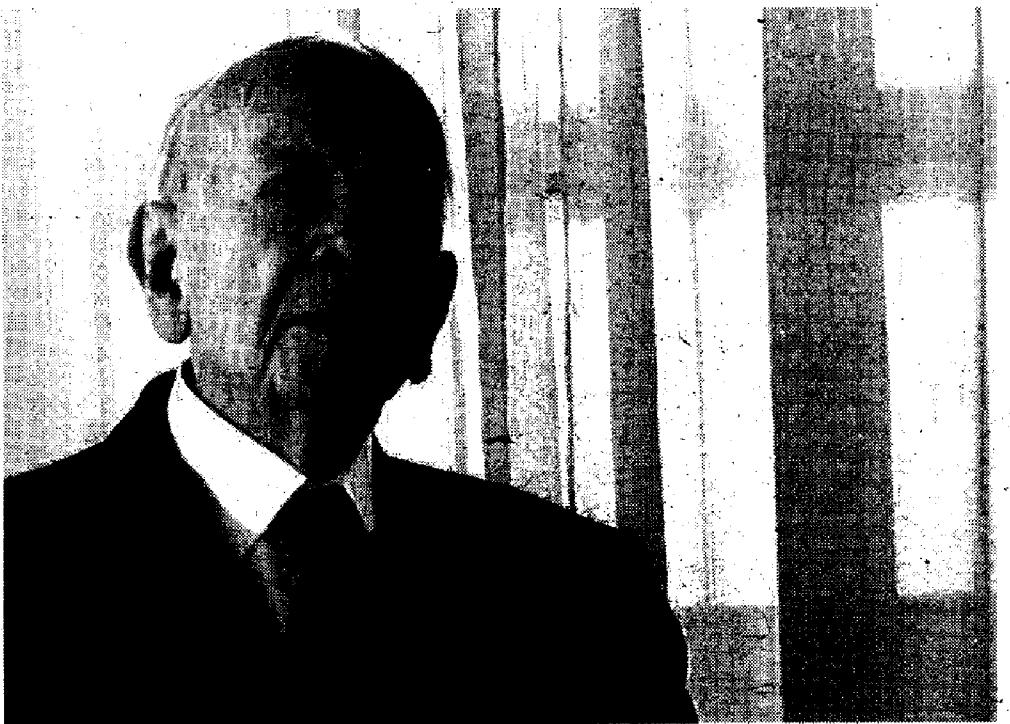
Pel que fa a l'ús de la llengua catalana en el si d'aquesta família, present a tots els Països Catalans, Batllori va voler destacar "l'ús d'un català popular i espontani" per part d'Alexandre VI, perquè "la seva llengua personal era el català de València". Batllori parla dels Borja amb rapidesa, ja que la quantitat d'informació que en té no fa possible transmetre-la a un ritme normal. Té massa coses a explicar. De fet, en tot aquest ingent volum de documentació hi ha des de crims a històries d'amor. "A mi no m'agrada la història vindicativa. En els Borja sempre hi ha blanc i negre, roig i rosa. Per exemple, Ferran VI va ser un gran protector de pintors i humanistes. Els Borja són espectaculars en tot". El nou Diplomatari permetrà comprovar-ho.

### Onze vegades honorat doctor

El pare Batllori serà investit avui doctor honoris causa per onze Universitats catalanes i valencianes. L'acte solemne començarà a les sis de la tarda a Santa Maria del Mar amb un toc de campanes de Xàtiva i València en l'època dels Borja. Mitja hora després totes les esglésies de Barcelona també faran sonar les campanes. La investidura comprendrà actuacions musicals i parlaments, així com una lliçó magistral del doctor.

## Las Universidades catalanas homenajean a Miquel Batllori

L'Institut Internacional d'Estudis Borians y las Universidades Catalanas que forman parte del Institut Lluís Vives, investirán esta tarde a Miquel Batllori Munné como Doctor Honoris Causa. El programa empezará a las seis de la tarde con la actuación del Gremi de Campaners de Valencia en la plaza de Santa María. A continuación actuará el carrillón del Palau de la Generalitat interpretando el Cant de la Coronació de Alexandre VI. A las siete menos cuarto sonarán las campanas de todas las iglesias de Barcelona. El acto de investidura y homenaje contará con la presencia de Martí de Riquer, Joan Clos y el cardenal Ricard Maria Carles, entre otras personalidades. Por último ce-



ABC

rrará la ceremonia el discurso del Presidente de la Generalitat Jordi Pujol.  
*Homenaje a Miquel Batllori Munné.*  
*Jueves 23 de mayo. A partir de las*

*18:00 hrs en Santa María del Mar. Barcelona. Toque de campanas general de las iglesias de la ciudad y discurso de Jordi Pujol.*

## MIQUEL BATLLORI / HISTORIADOR

«Todas las familias de los siglos XV y XVI son irrepetibles. El ambiente es muy diferente. Antes, las fortunas se conservaban por entero, durante siglos. Ahora, alguien que tiene millones de dólares o de euros los puede perder con mucha rapidez. Las bolsas pasan de un bolsillo a otro. Los nuevos ricos compran palacios de gente que ahora no los puede mantener.» • «Lo que pronto se gana pronto se pierde»



QUIQUE GARCIA

## «Nunca he movido ni un dedo, ni el meñique, para obtener un doctorado»

JORDI OLIVERES

BARCELONA.- El jesuita Miquel Batllori recibe hoy el doctorado honoris causa por 11 universidades. Nacido en Barcelona el 1 de octubre de 1909, cursó estudios primarios y seminarios en los Jesuitas de la calle Casp de Barcelona. De los 11 a los 25 años padeció osteomielitis, que afrontó con diversas intervenciones quirúrgicas y largos períodos de convalecencia que aprovechaba para leer. Entró en las facultades de Filosofía y Letras y Derecho de Barcelona a los 15 años. Licenciado en Historia y Derecho en 1928 (con premio extraordinario), fue discípulo de Jordi Rubió i Balaguer. El mismo año ingresó en la Compañía de Jesús. En 1933 se licenció en Filosofía y estudió teología en San Remo, licenciándose en 1939 en Oña. Tardó en ordenarse sacerdote y en 1941 se doctoró en Madrid con un trabajo cuyo título era *Francisco Gustá, apologista y crítico*, que obtuvo el premio extraordinario. Entre sus numerosos trabajos, destaca su estudio sobre la familia valenciana Borja (que dio dos Papas a la Iglesia Católica). Su obra, publicada en diversas lenguas, supera los 200 títulos y se centra en problemas de historia cultural y religiosa. Entre los numerosos galardones, destaca el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1990), el Premio Príncipe de Asturias (1995) y el Premio Nacional de las Letras (2001).

- ¿Qué se siente que 11 universidades la den un doctorado 'honoris causa'?

- Ha sido una sorpresa inesperada y desproporcionada.

- ¿Cuál de las numerosas distinciones le ha hecho mayor ilusión?

- A cierta edad, nada hace mucha ilusión. En conjunto, el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes porque no es sólo por las letras sino por la lengua y la cultura y también el último Premio Nacional de las Letras de Madrid, sin olvidar el Príncipe de Asturias.

- ¿Qué se aprende de la Historia?

- Cierto sentido a la vida e ilusión de futuro.

- Usted ha compaginado la vida como religioso con la de estudiante.

- Lo he hecho sin dificultades. Otra cosa es que, a veces, la vida religiosa ha sido un impedimento, pero generalmente no ha sido así.

- Pero en los inicios de su vida

religiosa en los jesuitas no fue bien visto por la jerarquía eclesiástica.

- Todavía sigo siendo no muy bien visto por la jerarquía. No me haga pasar por el deshonor de ser bien visto por la jerarquía, sobre todo la preconciliar.

- ¿Por qué la jerarquía no ve bien a una persona que se dedica al estudio?

- La gente que tiene una particular manera de pensar suscita suspicacias, y esto es muy bueno.

- ¿Puede haber envidias?

- No, generalmente. Alguna vez, quizás y en personas muy extrañas.

- La familia Borja fue una de las familias más poderosas de su tiempo. ¿Es posible en el siglo XXI la repetición de una familia con tanto poder?

- Seguro que no. - La familia Borja es irrepetible?

- Todas las familias de los siglos XV y XVI son irrepetibles. El ambiente es muy diferente. Antes, las fortunas se conservaban por entero, durante siglos. Ahora, alguien que tiene millones de dóla-

res o de euros los puede perder con mucha rapidez. Las bolsas pasan de un bolsillo a otro. Los nuevos ricos compran palacios de gente que ahora no los puede mantener. La persistencia no se puede dar en estos momentos. Todo depende de un capital muy volátil.

- ¿Es mejor esta situación que la del Renacimiento?

- Es mejor ahora a pesar de los defectos que siempre tienen los nuevos ricos. Es mejor que el dinero pase de una mano a otra.

- ¿No sería mejor que el dinero estuviera más repartido?

- Son dos conceptos diferentes. Claro que sería mejor que el dinero estuviera más repartido.

- ¿Qué se puede hacer?

- Hasta ahora no se ha conseguido. En la Rusia soviética, por ejemplo, las diferencias entre la nomenclatura académica y el resto era muy grande. Aquella nomenclatura estaba mejor situada frente al pueblo que la media y alta burguesía de occidente frente a su pueblo. Los turistas que iban a la Rusia soviética veían que se comía mal en los hoteles de primera, pero no veían lo bien que se comía en los restaurantes reservados a la nomenclatura. Lo comprobé en 1967 cuando fui invitado por la Academia de Ciencias.

- Aquel régimen ya cayó.

- Y ha sido sustituido por un capitalismo aún más corrupto que el otro. La nueva burguesía post-soviética vive del estraperol.

- En la España de después de la Guerra Civil también se dio este caso y hubo gente que hizo grandes fortunas.

- Mucha de esa gente perdió también sus fortunas. Lo que pronto se gana pronto se pierde.

- ¿Qué le llevó a investigar la familia Borja?

- Me interesó porque tenía algún tipo de parentesco, que llevaba hasta Isabel, la hermana de Calixto III. Mi familia era de clase media catalana, pero emparentada con algunas líneas de clase alta como los Borja y los Colón. Además, la coronación de Calixto III Borja fue un triunfo de toda la Corona de Aragón. En la carta puebla de Pedro el Ceremonioso sobre la repoblación del Alguer se dice que debe hacerse con catalanes y se precisa que bajo ese nombre se entienden catalanes, aragoneses, valencianos y cualquier otro subditio del rey de Aragón. Los almogávares en Oriente, ya en el siglo XV, ya tenían como grito de guerra «Aragó, Desperta Ferró». Y además, durante la época de los Borja en Roma el catalán fue la lengua de la Corte. En el archivo privado de los Borja hay gran cantidad de documentos en catalán. Esto me estimuló a recoger la correspondencia de los Borja.

- ¿Cómo es que la familia Borja llega a Roma y se hace con el poder?

- Es una familia poderosa. Una de las ramas de la familia Borja de Xàtiva es de caballeros, la de Alejandro VI. Hay otra línea de ciudadanos honrados, que son una familia que tienen un apoyo económico muy alto.

- San Francisco de Borja fue uno de los primeros seguidores de Ignacio de Loyola.

- Es otra perspectiva. Ya nos situamos en el siglo XVI.

- ¿Está harto de que le preguntan sobre la familia Borja?

- Los que se interesan más por los Borja son los valencianos. Esta semana coincide la presentación del volumen del diplomático de los Borja con un acto académico.

- ¿Podría haber quién pensara que se ha tardado mucho en hacer doctor 'honoris causa' al padre Batllori? Sólo lo es por dos de las universidades de Valencia y la de las Islas Baleares.

- Uno de los primeros fue la facultad de Teología de Barcelona y la UNED de Cervera, pero ambas no forman parte de la red Institut Joan Lluís Vives.

- Pero no estaba la Universidad de Barcelona, por ejemplo.

- Cuando cumplí 70 años hubo un intento, pero dijeron que no se podía hacer por haber estudiado yo en ella. No tuvieron en cuenta que los viejos sólo podíamos doctorarnos en Madrid. Ahora se han dado cuenta. Nunca he movido ni un dedo, ni el meñique, para obtener un doctorado o cualquier otro honor.

**«No me haga pasar por el deshonor de ser bien visto por la jerarquía, sobre todo la preconciliar»**

- Seguro que no. - La familia Borja es irrepetible?

# Tributo a un sabio universal

*Miquel Batllori fue investido doctor honoris causa por once universidades*

ROSA MARÍA PIÑOL  
Barcelona

**L**os arcos góticos de Santa María del Mar fueron ayer testigos de una ceremonia insólita en un recinto de estas características... y también en cualquier otro marco. Porque no es nada frecuente que once universidades concedan simultáneamente un doctorado honoris causa. Pero el historiador jesuita Miquel Batllori, objeto de este múltiple homenaje, sin duda se lo merecía. Fue una ceremonia solemne, con repique de campanas y presencia de cardenales y representantes de la política y la universidad.

El pretexto del homenaje —impulsado por el Institut Internacional d'Estudis Borgians (IIEB)— era la publicación del primer volumen de la magna obra "Diplomataria Borja", en la que el padre Batllori, de 92 años, lleva decenios trabajando. La obra, proyectada en cincuenta volúmenes que irá publicando la editorial valenciana Tres i Quatre, constituye la recopilación de las numerosas cartas y do-

**Políticos, académicos, eclesiásticos y representantes de la cultura se sumaron al homenaje**

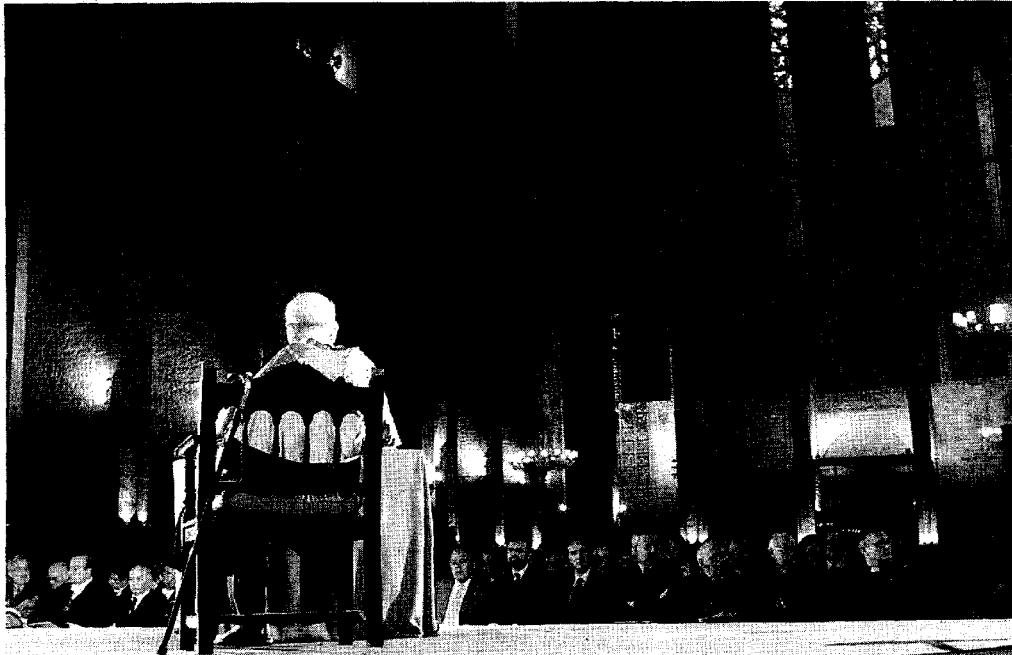
cumentos diversos sobre la famosa familia de origen valenciano que se hallan repartidos en más de un centenar de archivos europeos.

Y las campanas repicaron en honor del sabio Batllori. Primero, en la actuación del Gremi de Campaners de Valencia. Después, el carillón del Palau de la Generalitat interpretó el "Canto de la coronación de Alejandro VI". Fue el pótico musical al acto de investidura del humanista catalán como doctor honoris causa simultáneamente por las universidades del ámbito catalán que aún no le habían otorgado esta distinción: las de Alicante, Autonoma de Barcelona, Barcelona, Girona, Jaume I de Castellón, Lleida, Politécnica de Catalunya, Pompeu Fabra, Ramon Llull, Rovira i Virgili y Vic. Al acto se adhirieron asimismo las universidades de Andorra y Oberta de Catalunya (las de les Illes Balears, Politécnica de Valencia y Valencia ya le concedieron anteriormente el honor).

El medievalista Martín de Riquer, en calidad de padrino del homenajeado, se encargó de hacer su "laudatio". "Ningún otro erudito ha conseguido en vida esta gran aceptación por parte de una sociedad que le quiere y le sigue", afirmó. En un parlamento lleno de anécdotas, el también eruditio Riquer se refirió a lo polifacético de Batllori, cuyos estudios abarcaban multitud de temas en los ámbitos de la historia y la cultura. Aludiendo a su carácter políglota, dijo que el jesuita ha sido capaz, en alguna ocasión, "de pronunciar una conferencia improvisada, sin papeles, en un latín perfecto", y aprovechó para pedir que "las autoridades académicas corrijan el error cometido hasta ahora al apartar el latín de la

Continúa en la página siguiente

elmirador



El historiador Miquel Batllori, de espaldas, durante la ceremonia en Santa María del Mar

## Una casa de birretes

**C**uando apenas han empezado a llegar invitados, desde la calle los turistas observan el ajetreo con curiosidad. Quizá creen que actos así se celebran cada día. Y no es verdad. Este acto desmesurado sólo puede ser fruto de la voluntad crítica de Eliseu Climent, capaz de venderle una moto al mismísimo señor Kawasaki. En la puerta principal de Santa María del Mar, cuatro turistas israelíes ponen la oreja para escuchar los ensayos de las corales. Ante las escaleras, dos representantes del Gremi de Campaners de València hacen sonar cuatro campanas: toques de Xàtiva y València en la época de los Borja, toques de Xàtiva ("despertar" y "repic de festa major") y toques de València ("l'entrà", "clamorets", "repics" y "volteig general de la Ciutat"). Al verlos vestidos de forma sencilla y sin sotanas, una pareja de nuestra barcelonesa Guardia Urbana les pregunta qué hacen ahí y les pide los permisos.

Frente al Fossar de les Morenes pasan muchachos con patines en línea. Cuando ve las camionetas de televisiones aparcadas al ini-

cio del Born, una muchacha de rasgos chinos grita a los patinadores que la preceden: "¿Qué pasa aquí?" La misma curiosidad acuña al niño de rasgos filipinos que ha detenido su bici a la altura de la placeta Montcada y charla con cinco miembros del coro de la Universitat Rovira i Virgili, que han salido a tomar el aire. "¿Qué celebráis?",

*Al ver a los campaneros una pareja de urbanos les pregunta qué hacen ahí y les pide los permisos*

pregunta el niño. Los del coro le mienten: "La Copa de Europa de hace diez años. Como sólo tenemos una, repetimos". El niño los envía a paseo y se larga.

Dentro de la iglesia, del techo penden las banderas "de heráldica borgiana" dibujadas por Armand de Fluvia. Son blancas, rojas y negras, y en todas hay un toro con la

cola caída y la pata derecha levantada. (Nada que ver con el de Osborne, que los hinchas españoles enarbolan estos días en Taïllin, Corea y Japón.) Está la "crème de la crème": rectores de las once universidades catalanas que aún no habían nombrado doctor honoris causa a Batllori, alcaldes, obispos, cardenales, consellers de cultura, el ministro de Asuntos Exteriores de Andorra... Es Fellini puro, la escena de los rectores sacándose los birretes y, luego, volviéndose a poner. A Batllori también le ponen uno, y le dan unos guantes. Y ahí están todos, felices de homenajear a uno de nuestros mayores estudiosos y, de paso, rememorar aquella época en la que el catalán fue la lengua de la romana corte papal. Es una alegría comprensible porque, en este 2002 y en la barcelonesa Santa María del Mar, la situación es parecida. El catalán es la lengua de los concelebrantes, pero a los que en las puertas controlan los accesos les resulta tan exótica como a los romanos en aquel siglo XV. Laus Deo.

QUIM MONZÓ

## Batllori edita el primer tomo del "Diplomatari", que reúne los papeles de los Borja

*Viene de la página anterior*

enseñanza". Tras el ritual de la investidura, el padre Batllori, ataviado con toga y birrete de color azul celeste, pronunció un discurso que calificó "de puras insinuaciones temáticas", ya que se basó en los asuntos eruditos que le hubiera gustado desarrollar a propósito de cada una de las universidades que le rendían tributo. Batllori no dejó de poner

un toque irónico a su intervención: "Pocas veces tantas universidades se unen, con presencia de obispos y cardenales, para celebrar un funeral como éste, de 'corpo vivente'".

La obra de Batllori fue glosada posteriormente por Salvador Ordóñez (rector de la Universidad de Alicante, en representación del colectivo de universidades) y el padre Miquel Navarro, que explicó la génesis de las investigaciones borgia-

nas realizadas por el historiador.

La ceremonia siguió –con interludios musicales a cargo de varias corales universitarias y de los conjuntos Capella del Misteri d'Elx, Victoria Musicae y Capella de Ministers, que interpretaron melodías cortesanas de la época de los papas Borgia– con parlamentos de reconocimiento de la labor de Miquel Batllori, por parte de las ciudades borgianas de Gandia, Xàtiva y Barcelona. Intervinieron asimismo el arzobispo de Barcelona, Ricard M. Carles, y el cardenal Jorge María Mejía, archivero y bibliotecario de la Santa Iglesia Romana, quien entregó al padre Batllori la distinción papal de la cruz Pro Ecclesia et Pontifice. Cerró el acto el presidente de la Generalitat, Jordi Pujol.

El "Diplomatari Borja" será un

documento muy valioso para reconstruir la trayectoria de la ilustre familia valenciana, que tuvo una influencia capital en la sociedad y la economía de los siglos XV y XVI,

*Una copia de la ingente documentación borgiana existente en el Vaticano se depositará en el Archivo de la Corona de Aragón*

subrayó Miquel Batllori durante la presentación, el miércoles, del primer volumen de esta ambiciosa obra en el Institut d'Estudis Catalans. Esta primera entrega recoge,

en dos secciones, 600 documentos de entre 1299 y 1429 que se guardan en el Archivo del Reino de Valencia, entre ellos pleitos, memorias, actas notariales, censos y cartas.

Ayer por la mañana se firmó en la capilla de Santa Agata un convenio entre el Archivo Segreto Vaticano, la Fundación Winterthur y el Institut Internacional d'Estudis Borgians (IIEB) por el que se compra una copia de la ingente documentación de los papas Borgia, Calixto III y Alejandro VI, existente en el Vaticano. Dicha copia será depositada en el Archivo de la Corona de Aragón a disposición de los investigadores. Firmaron el acuerdo el cardenal Mejía, Frederic Boix, secretario de la fundación (que financiará la compra) y Eliseu Climent, en representación de la institución borgiana. ●

# El padre Batllori califica su homenaje en Barcelona de “funeral de lujo”

El humanista, de 92 años, investido doctor ‘honoris causa’ por 11 universidades

XAVIER MORET, Barcelona

La investidura ayer como doctor *honoris causa* del padre Miquel Batllori por parte de 11 universidades fue un acto casi litúrgico, celebrado en la basílica de Santa María del Mar con toda la pompa y circunstancia que requieren las grandes ocasiones. A sus 92 años, Batllori supo estar a la altura. Agradeció a las universidades el honor y, con su típica ironía, se permitió comentar que aquello parecía “un funeral de lujo, un funeral de *corpo vivente*”.

El mundo académico de Cataluña, las islas Baleares y la Comunidad Valenciana se volcó de lleno en el homenaje a este sabio jesuita que ha destacado a lo largo de su vida por sus estudios de la historia del pensamiento y de la cultura y, de modo muy especial, por su exhaustiva investigación sobre la familia de los Borgia. En atención a los Borgia, precisamente, la elegante basílica gótica de Santa María del Mar se vistió ayer con grandes estandartes que lucían el escudo de esa familia valenciana que ostentó el poder en la Roma del siglo XV.

La basílica se llenó y, quizás por el marco eclesiástico y por la presencia de dos cardenales entre las autoridades, el acto de investidura del padre Batllori se revistió de una solemnidad litúrgica difícil de superar, a medio camino entre los actos académicos de Oxford y Cambridge y de la pompa del Vaticano.

El acto se inició con el *Canticorum jubilo* entonado por coros universitarios de Barcelona, las islas Baleares y Valencia. A continuación entraron los rectores de las universidades de Alicante, Autónoma de Barcelona, Barcelona, Girona, Jaime I de Castellón, Lleida, Politécnica de Cataluña, Pompeu Fabra, Ramon Llull, Rovira i Virgili y Vic, que eran las que otorgaban el doctorado *honoris causa* a Miquel Bat-

llori. Tras la lectura del acta conjunta, con todo el público puesto en pie, hicieron su entrada triunfal el doctorando, acompañado del doctor Martí de Riquer, que ejercía de padrino.

Martí de Riquer hizo un repaso de los méritos del padre Batllori, aunque él mismo reconoció que no era fácil en tan poco tiempo. Recordó que nació en la Barcelona de 1909, que estudió en distintas universidades (Barcelona y Madrid, entre otras) y que ingresó en la Compañía de Jesús en 1929. Destacó los años dedicados a la enseñanza, su larga estancia en Roma y sus estudios eruditos sobre distintas épocas, en especial los dedicados a Ramon Llull, Bernat Metge, Lluís Vives, el cardenal Vidal i Barraquer y la familia Borgia. “Sin haber escrito libros divulgativos”, añadió, “es un hombre querido por todos, como lo prueba esta basílica llena de admiradores”. Riquer subrayó también que Batllori sea un políglota y, agregó: “Uno de los pocos hombres que conozco capaces de improvisar una conferencia en un latín perfecto”.

“Sobre todo”, prosiguió Martí de Riquer, “Batllori es el gran especialista sobre la familia Borgia, con unos estudios que se basan en una amplia documentación y en una extensa bibliografía”.

PASA A LA PÁGINA 14

# Martí de Riquer destaca la aportación de Batllori al conocimiento de la familia Borgia

El Gobierno de la Generalitat valenciana no envió ningún representante al acto

## VIENE DE LA PÁGINA 1

El padre Batllori ha interpretado lo que significó en la Roma del Renacimiento esta familia que se había convertido en un mito o en un cuento. Él ha aportado el conocimiento".

Las últimas palabras de Riquer fueron para recordar la obra *De Senectute* de Cicerón, en la que se hace un elogio de la vejez. "El pare Batllori, a sus 92 años, se hace valedor de los elogios de Cicerón y de muchos más. Muchas gracias al ilustre profesor, al gran historiador y al sacerdote ejemplar".

Marti de Riquer acompañó a continuación al doctorando a la presidencia, donde el rector de la Universidad de Alicante, en representación de todos los lectores, le impuso el birrete que honra sus conocimientos y los guantes blancos, símbolos de la pureza. Después, los rectores de las distintas universidades otorgaron el título al padre Miquel Batllori y le dieron un abrazo en señal de afecto.

El padre Batllori no se dejó superar por la pompa del momento. Al contrario. Supo estar a la altura en todo momento. Después de que las corales entonaran el *Aleluya del Mesías* de Händel, el nuevo doctorado pronunció un discurso en el que agradeció los honores que le concedían y en el que se detuvo en concreto en cada una de las universidades que le nom-



El padre Batllori recibe la investidura *honoris causa*, ayer en Barcelona. / CARLES RIBAS

braban doctor para recordar algún aspecto de sus estudios. El momento más celebrado fue cuando, con fina ironía, comentó: "Me parece que en Barcelona no se han organizado muchos funerales de lujo como éste. Y además, de *corpo vidente*. Si no fuera porque se trata del mundo académico, el acto podría incluso calificarse de tu-

multuoso". En el repaso apresurado de su vida, el padre Batllori recordó también que, cuando vivía en Roma, una mujer solía santiguarse cuando le veía y decía: "*Benedetto il voto de castetà!*". Terminó, con modestia, subrayando que se había limitado a hacer "un discurso de puras insinuaciones temáticas".

El acto universitario se ce-

rró con el *Gaudemus Igitur*. A continuación siguió un acto más político y eclesiástico, en el que fue comentada la ausencia de representantes de la Generalitat valenciana. La prevista interpretación de fragmentos de *L'adéu de Lucrècia Borgia*, de Carles Santos, tuvo que suspenderse por falta de ensayo.

## El 'Diplomatari Borja', una obra de 50 tomos

X. M.  
El padre Miquel Batllori dirige la serie de 50 volúmenes englobados bajo el título *Diplomatari Borja*, un proyecto de la editorial valenciana 3 i 4 que supone la recopilación de la amplísima documentación sobre la familia Borgia que está repartida por varios archivos europeos. El primer volumen de la colección se presentó el pasado miércoles en el Institut d'Estudis Catalans, donde el editor Eliseu Climent firmó ayer la compra de la copia de los do-

cumentos sobre los Borgia guardados en los archivos del Vaticano.

El padre Batllori utilizó una frase de Cicerón para comentar lo que supone la magna obra en la que se ha embarcado a sus 92 años: "El viejo que planta un árbol sabe que los frutos son para los siglos futuros". La tarea de publicar todo el *Di-*

*plomatari Borja* es ingenioso, ya que se halla dispersa en una cincuentena de archivos, pero el padre Batllori ya ha desbrozado una parte del camino.

La recopilación de los documentos borgianos se ha llevado a cabo gracias al Institut International d'Estudis Borgians, creado con esta finalidad. Climent no quiso

desvelar la cuantía económica de la operación. Tras la firma con el Archivo Segreto Vaticano y la Fundación Winterthur, una copia de los documentos que hay en el Vaticano sobre los Borgia será depositada en el Archivo de la Corona de Aragón.

El padre Batllori considera que el *Diplomatari*

*Borja* será un conjunto de documentos muy valiosos para los estudiosos, "ya que sintetizará muy bien todos los problemas que tuvo la familia de los Borgia". Añadió Batllori que es "contrario a la historia reivindicativa" porque "en todas las historias, como en las de la familia valenciana, hay aspectos negativos y positivos".

El proyecto del *Diplomatari*, con diseño de Enric Satué, prevé un total de 50 volúmenes y no estará listo hasta, aproximadamente, el año 2025.

Ada Castells  
BARCELONA

**La interpretació del 'Cant de la coronació d'Alexandre VI', per segon cop en la història des del 1492, va culminar ahir l'acte d'homenatge a Miquel Batllori, que va comptar amb les lloances de Martí de Riquer.**

**H**i ha pocs savis que rebin honors en vida, però el pare Batllori, que té 92 anys, és una excepció. Amb la seva eruditio i mestratge s'ha sabut guanyar l'estima del món acadèmic, que ahir el va investir doctor *honoris causa* per onze universitats.

El repic de les campanes de Xàtiva, al peu de l'església barcelonina de Santa Maria del Mar, va donar la benvinguda a un acte d'investidura que es va iniciar a un quart de vuit de la tarda amb la laudatio de l'historiador Martí de Riquer. L'estudiós va remarcar la "magnifica acceptació de Batllori per part de la societat que l'estima", fet sorprenent si tenim en compte que sempre ha tractat "temes d'especialista i mai no ha escrit a la premsa".

Entre les proeses de Batllori, Riquer va destacar "la intuïció, el sentit de la història i la força de la creativitat". I en un to més personal, el professor va

## Birreta, guants blancs, anell i una creu

Ahir el pare Batllori va acabar ben guarnit. En la cerimònia d'investidura se li va lliurar una birreta -una mena de barret amb serrells- de color blau cel, en "honor als seus coneixements", uns guants blancs, "símbol de la pureza que han de servir les vostres mans", i un anell, "pel compromís amb la ciència". A més, el representant del Vaticà li va atorgar la distinció papal de la creu Pro Ecclesia et Pontifice, per "una cascada de mèrits que salten a la vista".

# Més de cent veus en honor del pare Batllori

**L'erudit és investit doctor 'honoris causa' a l'església de Santa Maria del Mar**

confessar que una de les "més grans experiències" de la seva vida "havia estat visitar les sales dels Borja del Vaticà amb el pare Batllori". Riquer va acabar amb agrairments a "l'il·lustre professor, el gran historiador i el sacerdot exemplar".

Les lloances de Riquer van donar pas a la lliçó magistral del pare Batllori, que va fer gala del seu saber una vegada més. La va iniciar amb un toc de bon humor que va ser molt ben rebut. Sorneguer, Batllori va agrair que li haguessin preparat "un funeral de luxe in corpore et mente presente". Tot seguit va fer "pures insinuacions temàtiques" del seu vast saber. Les seves paraules van ser entomades amb un aplaudiment espontani de deu minuts, potser l'única expressió fora de programa d'aquest acte tan protocolari, que va durar més de quatre hores. Potser no podia ser d'una altra manera, ja que van ser molts els excellentíssims, ilustríssims, revereintíssims, magnífics, senyors i señoresses que van voler retre homenatge al mestre de mestres.

La interpretació del *Gaudemus igitur* va posar el punt final a l'acte d'investidura del nou doctor *honoris causa* per les universitats d'Alacant, Autònoma de Barcelona, Barcelona, Girona, Jaume I de Castelló, Lleida, Politècnica de Catalunya, Pompeu Fabra, Ramon Llull, Rovira i Virgili i Víctor Balaguer.

presentades pel parlament del president de l'Institut Joan Lluís Vives i rector de la Universitat d'Alacant, Salvador Ordóñez.

Aquí, però, no s'acabava tot, sinó que calia donar pas a les autoritats eclesiàstics i polítiques perquè completessin l'homenatge. Després que el cardenal Ricard M. Carles re-

llisqué al saludar les autoritats andorranes en castellà, el seu homòleg argentí, Jorge Mejía, arxiver i bibliotecari de la Santa Església Romana, vingut expressament del Vaticà, es va disculpar per no poder-se expressar "en cap de les dues llengües", en referència al català i al valencià. En els seus respectius parlaments, tots dos

jerarques van destacar la sàvia tasca del jesuïta català homenatjat.

Per acabar, les autoritats polítiques van ser representades pel president de la Generalitat catalana, Jordi Pujol, qui triar l'adjectiu "fastuós" per qualificar l'acte i va explicar que "no sols altres ja no existírem si ens haguessem de basar en les batalles militars i en la demografia, sinó que existim perquè homes com el pare Batllori ens expliquen que hi ha una força i una creativitat per crear un univers i mantenir-lo". Pujol també va repetir una definició força encertada de Manent, que va dir que Batllori tenia "totes les virtuts i cap dels defectes d'un cardenal renaixentista". Pujol també va dedicar agrairments especials a l'editor Eliseu Climent per la iniciativa.

A més dels parlaments, l'homenatge solemne va comptar amb les actuacions de la Capella de Ministers, que va interpretar música cortesana del temps del papa Alexandre VI, de la Capella del Misteri d'Elx, en agrairment per la intercessió del pare Batllori davant la Unesco perquè la declarés Patrimoni Oral de la Humanitat, i del grup Victoria Musicae,

que va interpretar el *Cant de la coronació d'Alexandre VI*, cosa que no s'havia fet des de fa 510 anys. També estava prevista l'estrena de fragments de *L'àdú de Lucrècia Borja*, amb textos de Joan F. Mira i música de Carles Santos, però finalment no es va dur a terme perquè, segons Santos, "no hi havia hagut prou temps per assajar".



El pare Batllori en el moment de rebre els honors del món acadèmic

# Batllori, investido «honoris causa» por once universidades en un solo día

El historiador fue homenajeado también por su ingente trabajo sobre los Borgia

Nada menos que once universidades españolas se han unido para investir doctor «honoris causa» al historiador y jesuita Miquel Batllori en un acto solemne, que tuvo lugar ayer en la gótica Basílica de Santa María del Mar de Barcelona. Además, recibió un homenaje por su trabajo en un ambicioso proyecto sobre los Borgia.



Elena Carreras

**El historiador y jesuita, en un momento del emotivo acto**

**ABC**

MADRID. Personalidades de la vida política, universitaria, cultural y eclesiástica de Cataluña, Valencia, Baleares, Aragón y el Vaticano asistieron ayer a la basílica, engalanada con grandes banderolas con el toro, la figura heráldica de la familia Borgia, a la que Batllori ha dedicado gran parte de sus investigaciones. Batllori recibió la distinción de las universidades de Alicante, Autónoma de Barcelona, Barcelona, Gerona, Jaume I de Castellón, Lérida, Politécnica de Cataluña, Pompeu Fabra, Ramón Llull, Rovira Virgili y Vic, «en testimonio y reconocimiento de sus relevantes méritos». Antes de recibir el birrete, su padrino, el filólogo e historiador Martí de Riquer, glosó la figura y la obra de quien dijo que es «maestro de muchas generaciones y un erudito hasta el punto de poder improvisar una conferencia sin papeles en correctísimo latín. Si se aparta el latín de la

enseñanza secundaria, actos como el de hoy ya no serán posible. El Reino de Mallorca -ha subrayado Martí de Riquer- debe al padre Batllori sus estudios reveladores sobre Ramon Llull y Valencia, sus estudios sobre la figura de Joan Lluís Vives y, especialmente, de la familia Borgia».

En su lección magistral, pronunciada en castellano y catalán, el padre Batllori hizo un repaso a su vida. Su sentido del humor afloró en un acto tan solemne como el de ayer. «No creo que nunca se hayan reunido tantas universidades en una iglesia de Barcelona para asistir a un

solemne funeral corpore presente e vivente». A continuación, tuvo lugar un nuevo acto de homenaje con motivo de la aparición del primer volumen del «Diplomatario borgiano», dirigido por el propio Batllori, que reunirá en 50 volúmenes y durante más de 20 años toda la documentación de la familia Borgia. Recibió el reconocimiento del presidente de la Generalitat, Jordi Pujol, y del archivero-bibliotecario Cardenal Jorge Mejía, responsable del Archivo Secreto Vaticano, que entregó al nuevo «honoris causa» la distinción papal de la Cruz Pro Ecclesia et Pontifice.



**El historiador y jesuita recibió** un importante homenaje en la basílica de Santa María del Mar

## Miquel Batllori es nombrado doctor honoris causa por once universidades

**Redacción**

Barcelona

**E**l historiador y jesuita Miquel Batllori (Barcelona, 1909) recibió ayer el reconocimiento a una larga vida dedicada a la investigación histórica. Con una extensa bibliografía a sus espaldas formada por unos doscientos títulos, Batllori es ampliamente conocido por sus trabajos sobre Ramon Llull y su tiempo, Arnau de Vilanova, el Humanismo y el Renacimiento, la cultura de los jesuitas durante el siglo XVIII. Sin embargo, este entusiasta investigador en archivos de todo el mundo se ha consolidado como una de las principales voces sobre la vida de la familia Borgia.

Precisamente el homenaje a Batllori coincide con la presentación de la que será su obra cumpleaños, el «Diplomatari dels Borja», un importante proyecto que recibió ayer por la mañana el impulso definitivo con la firma de un convenio con el Instituto de Estudios Borgianos y el Vaticano, bajo el patrocinio de la Fundación Winterthur. Gracias a este acuerdo, el equipo de investigadores dirigido por el jesuita podrá acceder a copias de los fondos vaticanos sobre los papados de Calixto III y Alejandro VI.

Por la tarde Batllori fue el protagonista de un acto que se celebró en la basílica de Santa María del Mar de Barcelona. Las univer-

sidades de Alicante, la Autónoma de Barcelona, Girona, Barcelona, Jaume I de Castellón, Lleida, Politécnica de Catalunya, Pompeu Fabra, Ramon Llull, Rovira i Virgili y Vic, junto a las adhesiones de la de Andorra y la Oberta de Catalunya, decidieron investir conjuntamente al padre Batllori como doctor honoris causa. El acto contó con la asistencia de destacadas autoridades del mundo religioso y político como el presidente de la Generalitat, Jordi

chás generaciones y un erudito hasta el punto de poder improvisar una conferencia sin papeles en correctísimo latín», dijo el veterano erudito, quien agregó que «el Reino de Mallorca debe al padre Batllori sus estudios reveladores sobre Ramon Llull y Valencia, sus estudios sobre la figura de Joan Lluís Vives y, especialmente, de la familia Borgia, estos últimos basados en una riquísima documentación». Jordi Pujol, los alcaldes de Barcelona, Gandía y Játiva y Ricardo María Carles también intervinieron destacando algunas de las características de la carrera de Miquel Batllori, especialmente su contribución a la cultura de Cataluña y Valencia. El archivero y bibliotecario del Vaticano, Jorge Mejía, hizo entrega al homenajeado de la distinción papal de la Cruz Pro Ecclesia et Pontifice. La música también tuvo un papel importante en la basílica con la actuación de la Capilla del Misteri d'Elx. De esta manera el Patronato Nacional del Misteri quiso agradecer a Batllori su intervención ante la Unesco para que la obra fuera incluida el año pasado entre las Obras Maestras del Patrimonio Oral e Inmaterial de la Humanidad. Otras intervenciones musicales sirvieron para destacar el importante papel de Batllori en los estudios borgianos. El canto de la Coronación de Alejandro VI y «L'adéu de Lucrècia Borja» de Charles Santos lo demostraron.

El acto coincide  
con la  
presentación de  
la obra cumbre  
del historiador  
sobre los Borgia

Pujol, el arzobispo de Barcelona Ricard Maria Carles, el cardenal Jorge Mejía del Vaticano y los alcaldes de Barcelona, Gandía y Játiva. Ante tal listado, Batllori aseguró que «no creo que nunca se hayan reunido tantas universidades en una iglesia de Barcelona para asistir a un solemne funeral corpore presente e viviente».

El acto fue abierto por el historiador y académico Martí de Riquer, quien actuó como padrino del homenajeado. «Es un maestro de mu-



El pare Batllori, a l'esquerra, acompañat del rector de la universitat d'Alacant, Salvador Ordóñez. / EFE.

## Les universitats dels Països Catalans investeixen Miquel Batllori doctor «honoris causa»

El proclamen com un dels pocs «savis dignes d'aquest nom»

MANUEL CUYÀS / Barcelona

● El teòleg, historiador, advocat i sacerdot jesuïta Miquel Batllori, de 92 anys, va ser investit ahir doctor *honoris causa* per onze universitats dels Països Catalans simultàniament en una cerimònia solem-

ne que es va celebrar a la basílica de Santa Maria del Mar. L'acte acadèmic va tenir la presència del president de la Generalitat i el cardenal de Barcelona a més de moltes autoritats acadèmiques, polítiques i artístiques.

La capacitat d'organització i convocatòria d'Eusebi Climent va funcionar ahir a la perfecció. Centenars de persones vingudes d'arreu dels Països Catalans, d'Aragó, Andorra i de l'estrange van omplir Santa Maria del Mar per assistir a l'homenatge a la persona que va ser qualificada com «un dels pocs savis dignes d'aquest nom» que hi ha al país. En un ambient solemne, el doctor Martí de Riquer va fer la *laudatio* del Pare Batllori. Després, el nou doc-

tor *honoris causa* va pronunciar la lliçó magistral en què va dedicar un comentari erudit a cada una de les onze universitats que el feien doctor honorífic: Alacant, Autònoma de Barcelona, Barcelona, Girona, Jaume I de Castelló, Lleida, Politècnica de Catalunya, Pompeu Fabra, Ramon Llull, Rovira i Virgili i Vic. Tots els seus rectors hi eren presents així com els de les altres universitats que es van adherit a l'acte: Andorra, Internacional de Catalunya

i Oberta de Catalunya. Les universitats de les Illes Balears, Politècnica de València i València ja havien investit Batllori amb anterioritat. Després de l'acte acadèmic, que va ser presidit per Salvador Ordóñez, rector de la Universitat d'Alacant i president de torn de l'Institut Lluís Vives que aplega totes les universitats dels Països Catalans, es va cantar el *Gaudemus igitur* i va començar una segona part d'homenatge institucional al Pare Batllori.

**la crònica | M.C.**

### Un acte memorable

● Barcelona va viure ahir un acte acadèmic i cultural d'aquells que només passen molt de tant en tant. Ben organitzat, equilibrat i amb moltes dosis d'emoció, a la qual va contribuir la música i, sobretot, veure representants de tots els Països Catalans congregats per la figura del Pare Batllori i per la cultura comuna. El discurs erudit, amè i amb sentit de l'humor de l'homenatjat i el cant del *Gaudemus igitur*, l'himne internacional de la Universitat escoltat amb tothom posat dret, van ser els punts culminants de la cerimònia acadèmica. Després hi va haver l'homenatge amb música de l'època dels Borja

—la família l'estudi de la qual Batllori ha dedicat molts anys de la seva vida— i amb discursos de l'alcaldessa de Gandia, del cardenal Carles i del cardenal Jorge Mejía, arxiver i bibliotecari de la Santa Església Romana que va lluirar al Pare Batllori la distinció papal de la Creu Pro Ecclesia et Pontifice. Va tancar l'acte Jordi Pujol.

Batllori, que fa uns anys va tornar des d'Itàlia a Catalunya «per morir-hi» va fer bromes i va dir que en aquell temple i amb tants sacerdots i tants discursos laudatoris li semblava viure el seu propi funeral *<corpo viventi>*.

# A Miquel Batllori i Munné, si

**El pare Miquel Batllori i Munné, historiador i erudit de prestigi àmpliament reconegut rebrà, el proper 23 de maig, coincidint amb la presentació del ‘Diplomatari Borja’, un intens homenatge precedit pel nomenament com a doctor ‘honoris causa’ per onze universitats de l’Institut Joan Lluís Vives.**

**B**orgiana. Així serà Barcelona aquest proper 23 de maig. Del tot borgiana per a una data que pot esdevenir, en molts sentits, històrica. Perquè onze universitats dels Països Catalans, amb l’adhesió de tres més, investiran com a doctor *honoris causa* l’historiador Miquel Batllori i Munné, el Pare Batllori. Perquè la seva figura serà objecte d’homenatge, amb motiu de l’aparició del primer volum del *Diplomatari Borja*. Perquè, 510 anys després, tornarà a sonar, solemne, el “Cant de la coronació d’Alexandre VI”, el segon papa Borja.

Tot això serà el 23 de maig, dijous, a la tarda. Abans del toc de carilló que encetarà l’homenatge, però, hi haurà hagut dos actes no tan espectaculars però bàsics per fer possible la resta. El primer tindrà com a marc la seu central de l’Institut d’Estudis Catalans, on, el matí del dia 22, el seu president, Manel Castellet, Ximo Company, de la Universitat de Lleida, Eliseu Climent, de l’editorial 3i4, i el mateix Miquel Batllori, presentaran a la premsa el primer volum del colossal *Diplomatari Borja*. La jornada de l’endemà s’encetarà al Palau Reial Major, a la plaça del Rei, amb la signatura del conveni entre l’Archivio Segreto Vaticano, l’Institut Internacional d’Estudis Borgians i la Fundació Winterthur. Mitjançant aquest conveni es compra una còpia de tota la documentació dels Borja que hi ha al Vaticà (centenars de milers de documents), que es disporrà a l’Arxiu de la Corona d’Aragó. En aquest acte hi seran presents diversos consellers de cultura de l’antiga Corona d’Aragó (Damià Pons, del Govern de les Illes Balears, Jordi Vilajoana, de la Ge-

neralitat de Catalunya, i Javier Callizo, del Govern d’Aragó), a més de Juli Minobes, el ministre d’Afers Estrangers andorrà.

“A Miquel Batllori i Munné” és el concís títol de l’homenatge que acollirà la basílica de Santa Maria del Mar. L’han convocat l’Institut Internacional d’Estudis Borgians i les universitats d’Alacant, Andorra, Autònoma de Barcelona, Barcelona, Girona, Internacional de Catalunya, Illes Balears, Jaume I, Lleida, Oberta de Catalunya, Politècnica de Catalunya, Politècnica de València, Pompeu Fabra, Ramon Llull, Rovira i Virgili, València i Vic. Començarà a les sis en punt de la tarda amb el toc de carilló del Palau de la Generalitat. I serà un toc del tot extraordinari: les campanes faran sonar l’adaptació que la mateixa carillonista del Palau, Anna Maria Reverté, ha realitzat del “Cant de la Coronació d’Alexandre VI”. Acte seguit, començarà un toc general dels campanars de Barcelona i l’atenció se centrarà ja a Santa Maria del Mar: a la seva entrada hi haurà instal·lat un campanar mòbil des d’on el Gremi de Campaners de València interpretarà tocs de l’època dels Borja a les ciutats de Xàtiva (“despertar” i “repic de festa major”) i València (“l’entrà”, “clamorets”, “repics” i “volteig general de la Ciutat”).

Dins d’una basílica guarnida amb banderes de 6 metres de llargària, creades amb l’assessorament de l’heraldista Armand de Fluvia utilitzant iconografia borgiana, començarà, a les set de la tarda, l’acte d’investidura de Miquel Batllori com a doctor *honoris causa* per les universitats d’Alacant, Autònoma de Barcelona, Barcelona, Girona, Jaume I,

Lleida, Politécnica de Catalunya, Pompeu Fabra, Ramon Llull, Rovira i Virgili i Vic (amb l'adhesió de les d'Andorra, Internacional de Catalunya i Oberta de Catalunya).

I aleshores, "Aixequeu-vos": la veu en off iniciarà la investidura. Després de la lectura de l'acta de nomenament, que realitzarà la secretaria general de la Universitat d'Alacant, Olga Fuentes, arribarà la *laudatio*, a càrrec del doctor Martí de Riquer. Després, un cop lliurats el guants, el nou doctor pronunciarà el seu discurs. Amb la intervenció en representació de totes les universitats presents—de Salvador Ordóñez, rector de la Universitat d'Alacant i president de l'Institut Joan Lluís Vives, i amb el *Gaudemus Igitur*, quedarà tancada la sessió universitària (a l'acte hi hauran actuat el Cor i l'Schola Cantorum de la Universitat de Barcelona, el Cor de la Universitat de les Illes Balears, el de la Universitat Rovira i Virgili i l'Orfeó Universitari de València).

La música cortesana en temps del papa Alexandre VI interpretada per la Capella de Ministrers donarà pas, seguidament, a l'homenatge. Després de les paraules de Miquel Navarro, de la facultat de Teologia de València, qui glossarà el treball de Miquel Batllori en relació amb la família Borja, serà l'hora del reconeixement de les ciutats de Barcelona, Xàtiva i Gandia, que arribarà de la mà dels seus respectius alcaldesses Joan Clos, Alfons Rus i Josepa Frau. I més música. Però no qualsevol música: la Capella del Misteri d'Elx interpretarà el "Ternari I de Sant Tomàs", en una

actuació especialment dedicada pel Patronat Nacional del Misteri d'Elx en agrairment per la intercessió del P. Batllori davant la Unesco per tal que s'inclogués el Misteri d'Elx entre les Obres Mestres del Patrimoni Oral i Immaterial de la Humanitat.

Els cardenals Ricard M. Carles, arquebisbe de Barcelona, i Jorge Mejía, arxiver i bibliotecari de la Santa Església Romana, faran sengles intervencions, després de les quals aquest darrer lliurà a l'homenatjat la distinció papal de la creu Pro Ecclesia et Pontifice. Arribarà tot seguit un moment que promet especial emoció i simbolisme: l'hora del "Cant de la coronació d'Alexandre VI", que interpretarà Victoria Musicae. L'única vegada en la història que, fins ara, s'havia interpretat aquest cant va ser el 26 d'agost del 1492, en el moment de la coronació de Roderic de Borja com a papa.

Després del parlament de Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya, *L'adéu de Lucrècia Borja*, obra de Carles Santos amb text de Joan F. Mira, reblarà el clau de l'intens homenatge.

Roderic de Borja (dalt) va ser coronat com a papa Alexandre VI el 26 d'agost de 1492. 510 anys després, el seu "cant de coronació" tornara a sonar en acte solemne: l'homennatge a Miquel Batllori i Munne. A la dreta, les banderes borgianes per a Santa Maria del Mar.

Núria Cadena